

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FOLKVÄNNEN.

En illustrerad Månadsskrift

för

Bildning och Nöje.

N° 2.

Februari

1851.

Prenumerationspriset å denna tidskrift är för helt år eller 12 häften: **1 R:dr banko.** Prenumeration emottages hos de fleste Herrar Bokhandlare i Sverige och Finland, samt på alla postkontor, med tillägg af det postförvaltarearfvode, som kan betingas. — Om prenumerationsmedlen insändas till förläggaren, erhåller reqvirenten tidskriften sig tillsänd med posten under korsomslag. — Privata prenumerantsamlare erhålla hvart 11:te ex. gratis, om de anmäla sig direkte hos förläggaren.

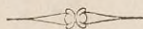
Wadstena Slott.

Wadstena Slott.

Sveriges vackra landskap äro högst sällan prydd med stora, imponerande byggnader; der sådane träffas blifva de derföre en märkvärdighet, om icke för annat, åtminstone för sällsynthetens skull. Detta är dock icke fallet med Wadstena slott, som också erhåller historisk märkvärdighet genom Gustaf Wasas och Gustaf Adolfs minnen, då det blifvit uppbyggt af den förre och förskönadt af den sednare.

Den sorgliga ryktbarhet, det erhållit genom den sköna och olyckliga Cecilias äfventyr, och genom hennes vansinnige bror Hertig Magnus, äfvensom genom Karl XII:s sista besök, alstrar blott bedröfliga och nedslående tankar, hvilka ingalunda skingras genom hugkomsten af de uppträden, hvartill detta slott varit vittne under brödratvisterna mellan konung Gustafs söner.

Slottets belägenhet uti en af de bördigaste trakter af Östergöthland, så till sägandes nästan uti sjelfva Wetteren, straxt utom Wadstena stad, är glad och leende, och i afseende på sjelfva byggnadens yttre, är detta ett af de vackraste vi ega. Omgifvet af vatten, torn och grafvar, liknar det på samma gång en fästning. De inre rummen deremot äro obeqväma och utgöras mest af stora salar, hvilka numera begagnas till spannmålsbodur.

Några ord om Bildningens Begrepp.

Då vi ämna framställa några tankar rörande Bildning, vilja vi ingalunda försöka, hvarken att uppvisa bildningens gång under tidernas lopp, eller att ut-

veckla bildningens vidt omfattande, ja oändliga begrepp. Det förre vore att skriva mensklighetens kulturhistoria, det sednare att här inrycka en mängd bestämmingar, definitioner och förklaringar, som vida skulle öfverstiga våra krafter och ej stå tillsammans med det ändamål, hvarföre vi framkastade dessa rader. Vi önska blott att söka genom några enkla reflexioner fästa uppmärksamheten vid den sanna bildningens natur, dess värde, dess följder för allmänt och enskildt väl.

Det finnes knappast ett begrepp, som är underkastadt så många olika uppfattningar som begreppet: Bildning; knappast ett begrepp, som under olika stadier af den menskliga andens utveckling haft och måst hafva så relativt olika betydelser som detta. Mången, som för få århundraden tillbaka med rätta ansågs såsom bildad, skulle af våra närmaste företrädare ej så ansetts; och dessa sednares bildning åter skulle visa sig i en tämligen dunkel dager vid sidan af hvad vi utmärka med detta namn. Äfven om man ej går utom vår egen tid, blifver likväl bestämningen af detta begrepp villkorligt, eller hvad vi kalla relativt, och följaktligen högst svår, om icke omöjligt att sammanfatta under en definition. Dock finnes härutinnan någonting allmängiltigt, något, som har sin tillämpning på alla, som höjt sig öfver sinnets och själens råhetstillstånd, och det är vid detta vi böra fästa oss. Med Bildning mena vi då den själens och hjertats förädling, som gör att menniskan med sina andeliga och kroppsliga krafter sträfvar att uppnå det ändamål, hvarföre hon lefver, och att hon af sin tids upplysning vunnit så mycket, som är nödvändigt för att ställa henne i ett riktigt förhållande till sig sjelf och sina medmenniskor.

Det gifves ingen bildning utan Guds-

fruktan, åtminstone ej i ordets ädla-
ste och renaste betydelse. Så såg till
och med den gamle Romaren förhål-
landet, då han sade: gudsfruktan är vis-
hetens begynnelse. Har ej religionen
med sin eld smält bort hjertats hård-
heter, så kan ej något andeligt utsäde
der rotfästas, och lyser ej dess ljus öf-
ver den groende brodden och de knop-
pande blommen, så gifver ej det an-
nars så tacksamma fältet mogna och
ädla frukter. Nog känna vi att det
funnits tider, som skrutit af att i detta
fall vara fördomsfria, nog är det bekant,
att ännu finnas de, som kokettera med
fritänkeri; men dessa föra döden i sin
barm och dödens insegel på sin stolta
hjessa. De skola ej bestå, ej ens mot
tidens svallvåg; utan den skall i sitt djup
uppsluka både dem och deras verk, då
deremot den, som lagt sin bildnings
grundval på öfvertygelsen om en vis,
alsmächtig och kärleksrik försyn, och
hvars hopp sträcker sig upp öfver stjern-
hvalfvet, med lugn skådar ned på de
timliga tingens växlande skiften. Alla
hans bildningsskatter hafva satt sig så-
som öfvergångsformationer kring hans
tros oförgånghga diamant. De må
omskapas, de må förändras efter de yt-
tre omständigheter, tiden gifver vid han-
den; men deras kärna strålar dock
i oförgånglig glans och i dess krystal-
ler bryta sig strålarne af den himmelska
klarheten. Man har sagt det "vara om-
möjligt, att den djupsinnige forskaren,
det sublimes snillet, den gudaingifne
konstnären skulle kunna vara irreligiös;
allt hvad som kallas och som verk-
ligen är sant, skönt och godt
kommer ju ifrån och leder till Honom,
vårt väsendes upphof; de visa äro mensk-
lighetens vägvisare; huru skulle de
uppbära detta ärorika namn, om de ej
förde oss upp till de höjder, der hjertat

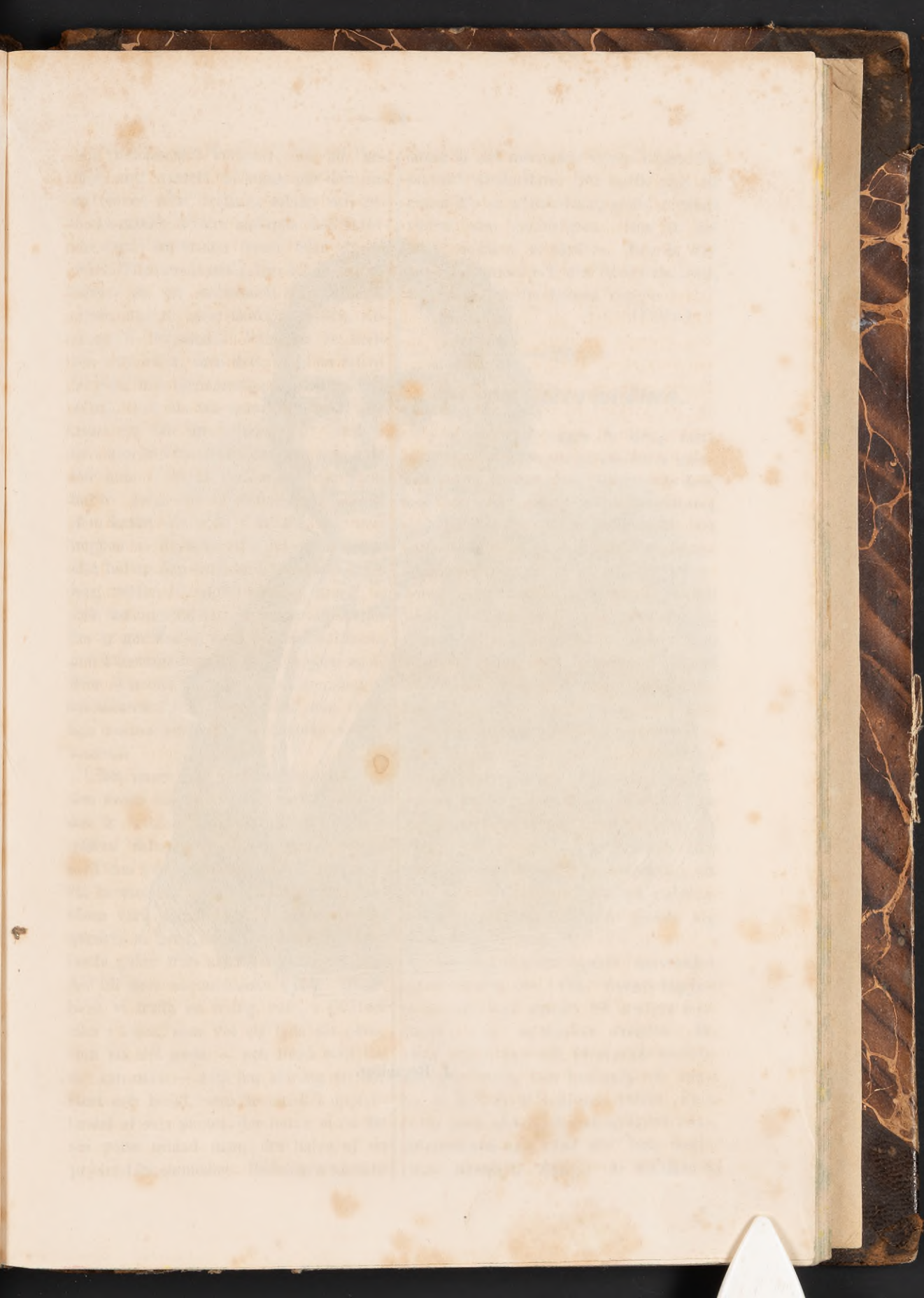
andas fritt och lätt, i en luft, renare
än den, som trycker vår varelse i lif-
vets lägre regioner?" Vi måste god-
känna denna sats så till vida, att hvar-
je sträfvande för mensklighetens ande-
liga lyftning är en gudstjenst och att
hvarje bemödande i Bildningens tjenst
är ett tacksamhetsoffer, helgadt åt den
Oändlige, men varna mot den öfverty-
gelse, att hvar och en, som bär bild-
ningens namn på läpparne, ledes af den
rätta kraften och sträfvar för det enda
rätta målet. Å andra sidan hör man
ropas från vissa håll, att vetenskapen,
snillet, konsten skulle leda oss bort från
den väg, som drager upp mot den e-
viga kärlekens urhem. Man hör svär-
meriet predika mot de segrar, sannin-
gen och ljuset vunnit mot mörkrets, o-
kunnighetens och fördomarnes uråldriga
fästen. Man stämplar hvarje försök att
bidraga till Bildningens framgång, så-
som lika många försök emot det, som
af religionen stämplas såsom heligt. Är
någonting naturligare än detta? Man
vill ej hafva sina gerningar skärskådade
i ljuset; mörksens magter söka sitt rät-
ta element, då de sträfva för mörk-
ret. Så gör ock nattugglan; hon flaxar
och tjuter blott om natten, men då det
gryr i öster och haf och sjö och berg
och dal bestrålas af den uppgående so-
len, då måste hon taga sin tillflykt
till de klyftor, der mörkret råder.

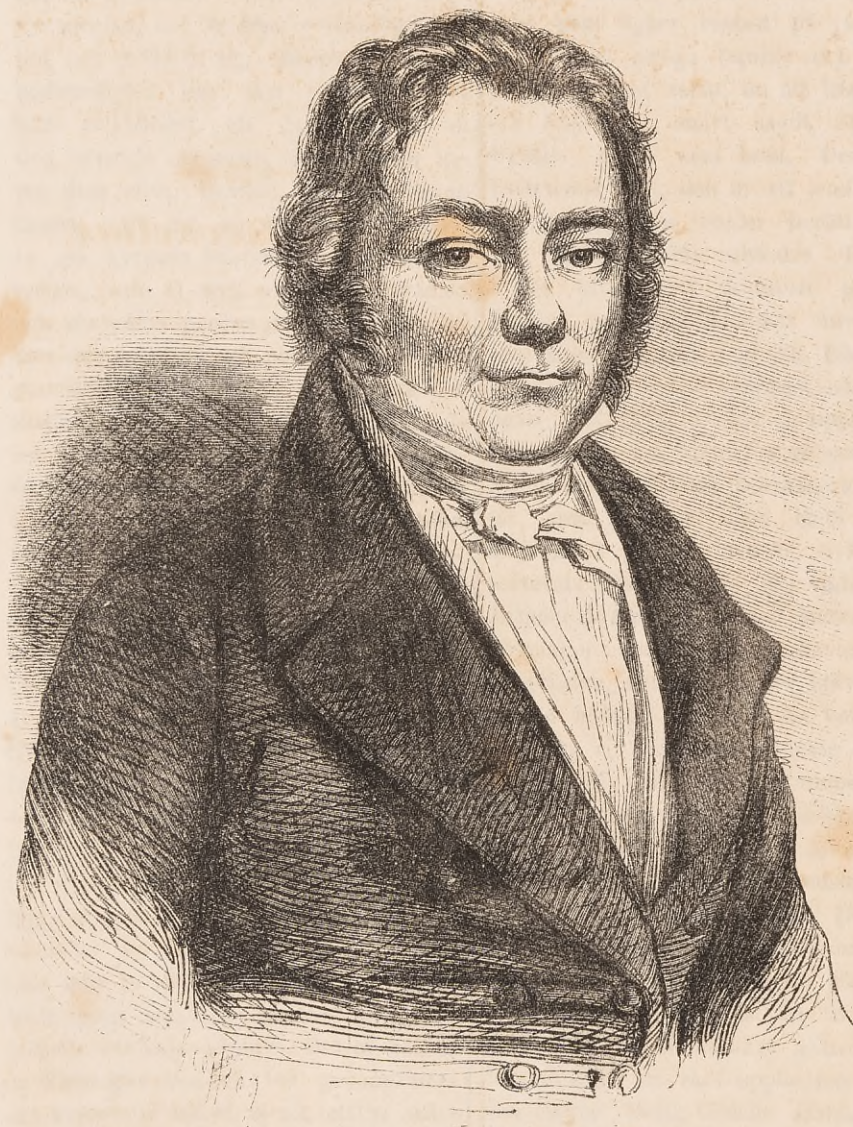
Bildning är ej, egentligt taget, det-
samma som lärd om. Man kan va-
ra bildad, utan att vara, hvad man e-
gentligen kallar lärd; man kan vara lärd,
utan att vara bildad i den mening, vi
taga detta ord. Det kan nämligen fin-
nas och finnes verkligen lärd om, som ej
förtjenar bildningens namn. Ej är det,
t. ex. bildning, att hafva hopsamlat ett
kapital af kunskaper, kunskaper döda
nämligen för den, som är af desamma

i besittning, och ännu mera döda eller ofruktbara för världen. Det är bildningens natur, att den måste omskapa oss till människor i detta begrepps högsta mening, det är dess ovillkorliga behof, att meddela sig, såsom det är en nödvändighet hos den naturkraft, vi kalla elektricitet, att genomtränga all den lefvande organism, som kommer inom dess sfer. Derföre, hvarest någon finnes, vare sig på lärdomens högsta, på kyrkans talarestol, eller annorstädes, som ej själf omskapas, förädlas och utvecklas genom det kunskapsförråd han själf besitter och som ej förmår med sina lärdomskatter väcka, lifva, nära och underhålla hos andra det andeliga eller högre lifvet, han är ej allenast onyttig för bildningens heliga sak, han är obildad. Bokstafven dödar, men anden gör lefvande, heter det i skriften. Detta kan fullt tillämpas på ifrågavarande ämne. Bildningen tål ej något stillastående, långt mindre något tillbakagående. Dess väg heter framåt och uppåt. Det är ej allom gifvet att med djerfva steg här framtränga; men det är allas rätt, likasom allas pligt, att af vetenskapens och konstens stora andar få del af det ljus, som strålar kring sanningens thron; och det är deras skyldighet att framlägga frukterna af sina forskningar, sitt sökande, för att upplysa, förädla och bilda sina bröder, och således omsätta bildningens ädla mynt, pregladt med sanningens osvikliga stämpel. Det är sålunda Bildningen kan och bör genomtränga alla klasser af folket; ej så, att vi äfvas att göra folket lärdt, utan så, att vi af lärdomen draga ett facit och med välvilligt hjerta och broderligt sinne räkka det åt mindre lottade bröder.

Vi yttrade, att brist på bildning verkligen kan vara förenad med lärdom. Härutaf bör man dock ingalunda taga

sig anledning till den slutsats, att Bildningen skuile spela endast på ytan, att den ej behöfver stå på fast grund, ej vara af solidare natur. Den slags bildning, som ligger endast på ytan, som prålar med sirliga façoner och som ej förstår något annat, än att läsa granna fraser, är, snart sagdt, sämre än hvilken annan som helst. Den är en hvitmenad grift; den är att jemföra med de äpplen, som sagan berättar växa vid Döda Hafvets stränder. De pråla i det yttre med naturens grannaste fågling, men erbjuda i sitt inre ingenting annat än aska. Af alla Bildningens förvriddningar finnes knappast någon farligare, ock likväl är den så uppbugen, ej minst i vår tid. Hvert skall man gå, för att ej störas af dessa frasmakeriets hjeltar, som prålade med lånta fjädrar, inöfvade i granna talesätt, hvilka importerats från världens alla väderstreck, förtjusa de halfbildade med innötta komplimanger; hvilka sjelfva, slafvar under slentrianen, stundom lyckas blifva salongernas hjeltar? — Men det vore lyckligt, om ej ytligheten sträckte sig längre, än till den egentliga tummelplatsen för dess torneringar, eller sällskapskretsarne. Ty värr träffas den äfven i andra regioner af vårt samfundslif och i alla klasser af våra medborgare! Den börjar med sjelfva uppfostran och dess följder kunna då naturligtvis icke uteblifva. Eller hvad annat än tomt prål, hvad annat än öfverflödigt glitterguld är det, hvaruti en skef uppfostran kläder sina elever! Detta tillmål drabbar närmast kvinnans uppfostran. Eller är det nödigt, för att uppfostra en kvinna till sannt kvinliga dygder, till en för hennes kommande ställning i lifvet passande bildning, att så, som sker, öfverlasta och förtunga det unga, veka sinnet med läroämnen af alla möjliga slag, i konst

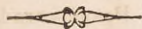
J. Berzelius.

och vetenskap? Förtjenar det att hedras med namnet bildning, om den unga eleven efter årslånga mödor och genomkämpade strider slutligen kan stamma några halfbrutna fraser från ett och annat främmande språk, kan slå några akkorder på ett instrument eller tillklåta några figurer, som skola föreställa ritningar? Ingalunda! Vår sats är: heddre ett ämne, men detta väl, än hundrade och ofullständigt inhämtade. Vi hafva, Gud ske lof, inom vår egen litteratur ett fält för bildningens idrotter, der man borde hämta mer än man gör, der man i hvad fall som helst, först borde göra en blomsterskörd, innan man kastar sig in på områden, der man hoppas så mycket, men hvarest vinsten ofta blifver lika med noll. All sann bildning måste stå på fosterländsk grund, så vida fosterlandet har en sådan att erbjuda; ty gör den ej detta, störes ovillkorligen känslornas harmoni, då brytes en af dess skönaste blommor, nämligen fosterlandskärleken, ur hvars frö den redliga medborgaren, den ädla qvinnan skall framstå.

Det finnes i lifvet ingenting högre än den sanna bildningen, och detta emedan den är sammanfattningen af hjertats och själens skönaste egenskaper, i förening med den yttre förlining, som betingas af ett harmoniskt inre. Derföre är en menniska värd ingenting mer och ingenting mindre, än hvad hennes bildning är värd. Detta gäller från samhällets högsta höjder till dess obemärktaste dalar. Hvarhelst vi träffa en redlig man, i palatset eller i kojnan, som vet att fylla sin plats, som vill det goda — och hvad man vill det kan man — som har aktning för allt stort och heligt, som är nitisk i uppfyllandet af sina pligter, der hafva vi en för sin plats bildad man, der hafva vi en prydnad för samhället. Bildningen sålunda

fattad är det menskliga lifvets högsta och säkraste gradmätare. Den borde ligga till grund för all uppskattning af det verkliga värdet som medborgare. Den är det enda adelskap vi värdera. Den är den fattiges rikedom och den rikes enda tröst, om lyckan vänder honom ryggen.

(Forts.)

Jakob Berzelius.

Vi vilja här i några få drag sammantränga teckningen af den store mannens yttre lefnadsöden, hänvisande dem, som önska en genomförd framställning af hans vetenskapliga förtjenster, till arbeten, sådana som *Allgemeine Real-Encyclopedie* m. fl.

Berzelius föddes i Linköping d. 29 Aug. 1779, af föräldrarna *Samuel Berzelius*, collega scholæ derstädes, och *Elisabeth Dorothea Sjösten*. I sjerde led härstammade han från bondestam. Namnet Berzelius togs efter Bergsäter i Motala socken, af hans farfadern far *Bengt Berz*, som var Hospitalspredikant i Linköping. Jakob genomgick läroverken i sin födelsestad. Märkvärdigt nog medförde han från gymnasium ett mindre fördelaktigt betyg öfver sina studier, sannolikt af den anledning, att från spädate åren en bestämd riktning af själsanlag hos honom gjorde sig gällande.

Han inskrefs vid Upsala universitet såsom studerande 1796. Genast begynte han att med största flit studera medicinen och isynnerhet chemien. År 1800 utgaf han och försvarade sin första disputation, som handlade om analys af Medevi hälsobrunns vatten. Följande året undergick han medicinæ candidatexamen och 1802 blef han medicinæ licentiat. Samma år utnämndes

han till medicinæ och pharmacie adjunkt i Stockholm, en tjänst, som collegium medicum enkom för honom inrättade. Följande året började han gifva enskild undervisning åt chirurgie studiosa och att hålla offentliga föreläsningar, för åhörare af båda könen, i experimentalchemien. Förordnades 1803 att bestrida offentliga föreläsningarna i pharmaci. Promoverades till Med. Doctor i Upsala år 1804. Erhöll assessorstitel år 1805. Blef medicinæ och chirurgie professor i Stockholm. Stiftade tillika med sju andra läkare i hufvudstaden Svenska Läkaresällskapet. Blef ledamot af K. Vet. Akad. år 1808, dess ordförande 1810. Intog säte och stämma i Collegium Medicum samma år. Sändes samma år jemte Lifmedicus af Pontin till Quidinge för att vid obductionen af Kronprinsen Carl Augusts lik undersöka anledningen till hans hastiga död. Blef år 1815 R. N. O. 1817 ledamot i den kommité, som tillförordnades att undersöka animala magnetismen, som den tiden genom professor Cederschiölds försök ådrog sig mycken uppmärksamhet. Upphöjdes 1818 till värdighet af adelsman. Samma år kallades han till K. V. Akad. sekreterare, hvilken tjänst han innehade till sin död. År 1820 erhöll han af Bruks societeten en guldmedalj af 50 dukaters vikt, jemte försäkran om 500 *Rb.* årligen, såsom prof på Societetens utmärkta aktning. Utnämndes 1821 till C. W. O. erhöll sedan samma ordens större kors. Erhöll K. Franska Heders Legionen samt Polska S:t Stanislai Ordens 2:dra Class. Upphöjdes 1835, på sin bröllopsdag, till friherrligt stånd, då han af Konung Carl XIV Johan erhöll ett i smickrande ordalag affattadt, egenhändigt af Högst densamma skrifvet handbref.

Han var ledamot af en stor mängd in- och utländska akademier och lärda sällskap. Företog åtskilliga vetenskapliga resor till England, Frankrike, Tyskland, Danmark med flera länder, samt firades öfver allt offentligen och enskildt genom de lärdas hedersbetygelser. Öfver honom är gjuten en medaljon af jern i Berlin, hvaraf aftryck äfven finnes i Sévres-porcellain. Af honom eger man ock en byst och flera porträtter.

Resultaterne af Friherre Berzelii vetenskapliga verksamhet tecknas i korthet i en utländsk skrift med följande ord: "Hans förtjenster på det chemiska området äro så mångfaldiga, att det är svårt att i en kort öfversigt sammanfatta dem. Utan tvifvel har han bland alla nu lefvande chemister det största anseendet; ja chemiens nuvarande skick beror till och med till en ganska god del på hans upptäckter och åsigter. Det var han, som först utvecklade det elektro-chemiska systemet; han har undersökt och nogare uppgifvit de enkla kropparnes stoechiometriska förhållanden, samt bevisat tvert emot Thomsons och andras mening, att de icke voro multipler med hela tal af vätets atomvigt. — — — Det gifves ingen gren inom chemien, som ej af honom blifvit bearbetad, som ej har honom att tacka för de viktigaste upptäckter, och hans arbeten äro så talrika, att det, då man tillika tager i betraktande deras noggranhet, nästan synes obegripligt huru en enda man kunnat medhinna så mycket.

Berzelius blef 1835 gift med Elisabeth Poppus, dotter af presidenten och f. d. Stats Rådet Poppus.

Han dog år 1848 $\frac{7}{8}$.

Skuggor och Ljus.

Teckning utur Lifvet.

På afstånd ifrån gatan — ty för att komma fram måste man först passera trädgården — låg ett hus, som tillhörde borgaren och snickaren, den välaktade Hr Hyfvelin i H., en liten industriös stad i medlersta Sverige. Stilla och förborgadt, såsom den äkta, verkliga lyckan, som man bär i hjertat, låg detta hus i skuggan af gröna träd och buskar. Utefter väggarne, ända till taket slingrade yppig murgröna, så tät och skuggig, att foglarne der hade sina nästen under de skyddande bladen. I öfrigt var huset tarfligt, ehuru mäster Hyfvelin befann sig i goda vilkor. Sådant som han ärft det från far och farfar, stod huset der, enkelt, solidt, envänigt. Ifrån trädgården kom man till den rymliga gårdsplanen, barnens vanliga tummelplats, derifrån in i det dagliga rummet, derifrån in i den stora verkstaden, der mäster Hyfvelin, år ut och år in, sysselsatte tio till tolf gesäller, lärgossarne oberäknade. Hans arbete hade högsta förtroende, och man kom helst till honom, då det var fråga om beställning och inköp. Hans arbete var smakfullt och varaktigt, och hvad som var hufvudsaken, han förhöjde ej priserna; derföre skydde man ej att gå till honom, ehuru, såsom vi sagt, hans hus låg något afsides.

Hvad som fattades mäster Hyfvelins hus i prakt och grannlåt, det ersattes rikligen genom tillfredsställelsen och den lycka, som der egde rum. Fri från sorger af alla slag, framlefde här mannen sina dagar i kretsen af sin familj. Himlen hade beskärt honom en god, hyggelig och förståndig hustru och tre friska barn, som han älskade af hjertat. Man kunde ej se någonting mera förtjusande, mera lyckligt än dessa men-

niskor, då de om aftonen efter slutadt arbete församlade sig i det gemensamma rummet. Om aftonen kl. 7 hemförlofvade mäster H. sitt folk. Ljudet af sågor, hyllar och haurar förstummades, och en stilla frid herrskade öfver hela huset. Fader H. påtog sin bekväma jacka, stoppade sig en pipa och uppsökte de sina, som han, åtminstone om sommaren, nästan alltid fann i trädgården eller på gårdsplanen, derifrån man kunde öfverskåda trädgården med dess doftande, brokiga blommor. Hustrun nickade gladt emot honom; barnen sprungo honom tillmötes och hängde sig om hans hals; — glädje, förnöjsamhet och lycka logo emot honom. Han omfamnade och kysste barnen, hörde på deras muntra pladder eller åsåg deras oskyldiga lekar. Fruen besörjde emellertid den tarfliga aftenmåltiden, och när den var förtärd, salte man sig under träden och talade om dagens små händelser. Det gafs alltid något att tala om, än om barnen, än om husfolket, än om trädgården, än om andra saker. Ämne till samtal selades ej, och så obetydligt, så betydelselöst det än kunde vara, — de voro alla tillfreds och förnummo tillfredsställelse i sin stilla husliga krets, dit verdens högljudda buller ej inträngde. Och hvaruti består lyckan, om ej i förnöjsamhet och tillfredsställelse? Den som eger dessa, behöfver ej fråga efter något annat. Hade mäster Hyfvelin tänkt på detta, skulle han hafva sparat sig mycken förtret och mångfaldigt obehag.

En skön sommarafton inträdde mäster H. såsom vanligt utur sin verkstad, tog jackan på, tände sin pipa, gick ut på förstuguvisten, der glädje och munterhet mötte honom. Sakta nalkades han den öppna dörren, som undanskymde hustrun och barnen, och åsåg med

leende de smås lek. Modren, med den yngsta lilla flickan på knäet, satt på tröskeln, Fritz och Hanna suto bredvid henne på golvet. Alla hade tusen saker att beställa med några kattungar, som för några veckor sedan kommit till världen. Fritz hade kastat till dem en lapp af brunt tyg, som han visligen fastgjort med en tråd, för att alltid hafva den i sitt våld. Såsom små kattungar göra, lekte de och krefsade med sina fötter på den rörliga kluten; men i ett ögonblick flög den undan till deras stora förnöjelse. Då vankades munterhet och skratt, och till och med modren, glad öfver sina barns glädje, deltog i den allmänna munterheten och förekom att Siri, den gamla kattmamman, ej fick med sitt vresiga lynne störa den oskyldiga glädjen.

En stund stod fadren stilla och fröjdade sig, obemärkt af de öfriga, åt deras lek. Men, plötsligt såg han allvarsam ut och sade: nog barn! Låt kattungarne vara och kom till bordet. Maten är väl färdig, gumma lilla!

Barnen tänkte ej vidare på katterna, då de hörde fadrens röst. De sprungo upp emot honom, såsom vanligt med af glädje glänsande ögon. Men, ej såsom vanligt klappade och kyste han de små. Han hälsade på dem och deras moder helt tort.

Älskade, sade hon, vi hafva haft ganska roligt. Du skulle bara se huru prägtigt vår Fritz han springa omkring med katterna. Men hvad går åt dig? Du ser så förtretad ut. Har Du haft förargelse?

—Ej just det, svarade mannen; men då jag ser er så förnöjsamt tillhopa, förargar det mig, att jag gifvit mästern A. löfte att gå ut i staden. Jag blir heldre hemma hos er.

— Ut i staden? I dag, frågade hu-

strun förundrad. Hvad har du der att göra?

— Det är i någon angelägenhet, som rör staden, svarade mästern H., jag vet det ej rätt väl sjelf. Jag lofvade emellertid att komma på en stund. Jag skall hålla ord, för att blifva honom qvitt. Du vet att jag icke är någon synnerlig vän af den mannen; han drifver för mycket omkring på krogarne. Emellertid, det löfte jag gifvit måste hållas. Lätom oss emellertid äta. Ju förr jag är der, desto snarare är jag tillbaka.

Fru Margreta sade ingenting, ehuru det syntes på hennes ansigte, att mannens utgång ej var henne särdeles kär. Hon gick att iordningställa qvällsmaten. Mästern H. förtärde hastigt några bitar, steg sedan upp för att gå.

— Adjö, Margret, sade han; god natt barn! Jag är snart tillbaka.

— Farväl, svarade hon med glad blick. Jag väntar dig. Blif ej förlänge borta.

Han lofvade det och gick. Bedröfvad såg Margret efter honom. Det var första aftonen efter deras giftermål som hon var ensam. När dörren stängdes igen efter den älskade mannen, förskräcktes hon och for med handen öfver ögonen, utur hvilka trängde en tår. Genast sade hon till sig sjelf: dåraktiga hjerta, hvad gör det, att han en gång lemnar dig ensam. Ofta inträffar detta visst ej, ty han älskar mig och barnen. Huru kan man vara så barnslig?

Så talade hon och tvingade sig att antaga ett gladt ansigte och att prata och skämta med barnen, såsom eljest. Men den rätta glädjen, hvilken frampringer såsom en klar källa utur det sorglösa hjertat, ville ej infinna sig hos henne. Tidigare än vanligt söfde hon

de små, satte sig vid fönstret och skådade stilla ut i trädgården, hvilken månen med sitt bleka ljus höljde såsom i en silfverslöja. Så väntade hon sin mans återkomst. Kl. 10, hoppades hon skall han komma. Men kl. slog 11 och, han kom ej, — åter en halftimme och nu inträdde han. Hon hörde redan på afstånd hans steg, hörde trädgårdsgrindens knarrande och flög honom tillmötes.

— Så sent, du styggo man, sade hon vänligt, men med lätt förebräelse i uttryck och röst.

— Jag kunde ej slippa, svarade mästern H., som synbarligen var något upprymd. Du skulle varit der. Man visade mig mycken ära, och då jag ville gå framåt kl. 10, sade alla, att jag gerna kunde blifva kvar. Men du kunde hafva gått till sängs, kära Margret.

— Ah, jag var ej trött, ej det ringaste, svarade hustrun. Men kom nu; du är varm och den kyliga nattluften kan skada dig.

Kärleksfullt drog hon honom in och hörde med tålmod, huru han berättade saker, som i staden utgjort samtalsämne, och huru han genom sina insigter snart sagdt gjort slag i saken

— Blott ett förtretar mig; jag har måst lofva att återkomma. Två aftnar i veckan äro bestämda, då vi skola komma tillsammans, och då alla röstene fölla på mig, kunde jag ej undandraga mig. Emellertid — det är blott två aftnar i veckan, och länge eger väl ej hela historien rum.

Men, var Margret förskräckt redan om aftonen, så förskräcktes hon nu dubbelt. Hennes stilla lycka syntes hotad af en stor fara. Hon fruktade, att hennes man kunde finna smak för lifvet utom familjen, och hon var klok nog att be-

räkna följderna deraf. Dock teg hon. Men så mycket djupare kände hon sorgen i hjertat, och för första gången sedan hennes bröllopsdag hände det, att hufvudkudden under natten vattnades af tårar. Men hon dolde sitt bekymmer för maken; hon hoppades, att den gamla kära vanan skulle taga ut sin rätt

Men så klok och förständig hon än var, så bedrog hon sig. I början gick mannen visserligen ogera och med motsträfvighet hemifrån, men smänigom försvann denna vedervilja, och slutligen längtade han efter den timma, som skulle föra honom till hans vänners krets. Han var en man med klart förstånd, visste att väl lägga sina ord; hans städade uppförande gaf honom en viss vikt, och sålunda tillgick det ganska naturligt, att han gaf tonen i sällskapet och att hans yttranden betraktades, såsom orakelspråk. Detta smickrade hans själf, och det dröjde ej länge innan han undrade huru han kunnat lefva i tillbakadragenhet, utan allt umgänge i verlden. De politiska och religiösa frågorna, som hittills ej det ringaste sysselsatt honom, togo nu hans uppmärksamhet i anspråk. Han läste tidningar, journaler, brochyurer och blef en mäktig storpolitiker. Hans stilla lyckas trollkrets var bruten. Han hade stängt den själf, utan att ana, hvad han dermed förstörde. Han höll sig för lyckligare än någonsin, och såg ej, att han störtat friden i sitt eget hus.

(Forts.)

Fabrikationen af Knappnålar.

Den som vet huru mångfaldiga förrettningar frambringandet af hvarje knappnål erfordrar, måste finna det obegripligt att denna vara kan säljas till så billigt pris, om det icke särskildt visade sig huru en ändamålsenlig fördelning af nämnde förrettningar på ett förvånande sätt ökar arbetets produktivitet. Låt oss därför betrakta denna fördelning något närmare.

Nästan alla knappnålar förfärdigas af messingtråd och vanligtvis är knappen eller hufvudet formerad af tvenne hvarf af en tunnare tråd. Denna måste därför — emedan den tråd som förekommer i handeln vanligtvis är för mjuk och för tjock — först dragas tunnare, och sedan, emedan den under dragningen blir krokig, böjas väl; derpå sönderskäras i stycken af den önskadé nållängden och hvarje särskildt stycke tillspetsas. Vidare måste man af tunnare tråd formera de små dubbelringar som utgöra hufvudet, och på hvarje nål påsticka en sådan och fastgöra den. Slutligen skall hvarje nål renas och förtennas. Huru litet antal nålar en arbetare på en dag vore i stånd att förfärdiga, i fall han skulle fullända hvarje nål särskildt, är ögonskenligt. Helt annorlunda förhåller det sig med det numera allmänna fabriksmessiga förfarandet. Antag nemligen att 300,000 nålar af 1—1½ tums längd skulle fabriceras per dag, så erfordrar det aldraförsta arbetet eller den förberedande tråddragningen visserligen blott en arbetare, i det att en sådan på 10 timmar lätt kan draga 30,000 fot. Ännu mindre tid tager 2:o räthöjandet som göres derigenom, att man drager

tråden genom flera uppåt slående stift och så ofta den passerat genom en längd af 20 fot, afklipper den.

Lika hastigt sker 3:o sönderklippandet af dessa trådar till stycken, i det man medelst en stor och stark sax på en gång afklipper 80 eller flera trådar och derunder gör 400 klippningar i timman, hvarigenom skaft frambringas för 60,000 nålar.

Skaften blifva nu 4:o slipade spetsiga i båda ändar. Detta sker medelst en på sin omkrets filartad ring, medelst hvilken en skicklig slipare på en gång kan slipa 30 eller flera skaft och det så hastigt att han förmår tillspetsa 100 à 120 i hvarje minut, eller omkring 60,000 nålar på 8 eller 9 timmar, hvaraf synes att fem nålslipare äro tillräckliga att per dag slipa 300,000 nålar.

5:o Formerandet af nålhufvudena sönderfaller i tvenne särskilda arbeten, hvilka, lika som nästan alla de följande, förrättas af barn. Den fina knapptråden uppviras nemligen först spiralformigt på ett hjul, öfver en starkare tråd, så att då denna utdrages, uppkomma små rör hvilka derpå sönderskäras till stycken, som noga utgöras af blott tvenne hvarf eller vindlingar. Äfven detta går så hastigt, att på en minut kan formeras två eller tre rör, hvardera innehållande 5—600 vindlingar; och då barn sönderklippa till och med flera rör på en gång, så att hvardera kan lemna omkring 50,000 knappnåls hufvuden, behöfver fabriken till detta arbete följaktligen blott 8 barn.

Något mera arbete tager 6:o knappnåls-hufvudenas påsättande i anspråk, i det att sex eller sju slag härför behöfvas. Ett barn kan per dag påsätta hufvuden på sex à sju tusen knappnålar.

Nålarna måste nu 7:o renas, derpå

vanligen förtennas och efter dessa båda operationer torkas. Dessa göromål upptaga dock icke mycken tid, i det att de företagas med omkring 100,000 nålar på en gång. Förtennandet verkställes derigenom att man kokar nålarna några timmar i en upplösning af vinsten och något tenn, samt torkandet åter uti kärl innehållande kli eller sågspån.

De mesta knappnålar säljas slutligen icke skålpundvis, utan radvis instuckna i papper. Men äfven detta 8:ö göromål försiggår så otroligt hastigt att små flickor dagligen kunna sålunda insticka 20,000 nålar.

Till förfärdigandet af 300,000 knappnålar af vanlig storlek, äro uti en fabrik ungefär 10 män och 60 — 80 barn erforderliga. Arbetslönen för de förstnämnda utgör i svenskt mynt omkring 1 rdr bko och för barnen vid pass 16 sk. s. m. till följe hvaraf arbetslönen för 1000 knappnålar endast uppgår till 3 a 4 sk bko.

Som ensamt hufvudenas påsättning upptager två femtedelar af samtliga fabriktionskostnaderna, så måste dessa, så ringa de än synas vara, dock kunna minska betydligt genom begagnandet af en mindre kostsam method för samma hufvudens tillverkning.

Man föll derföre redan för 50 år sedan på den tanken, att genom gjutning anbringa hufvudena på knappnålar. Skaften fördelas i formar hvilka innehålla 50 — 100 små, tätt invid hvarande och i en klotformig fördjupning slutande rännor, hvarest dessa formar behörigen tillslutna öfverlemnas åt gjutaren, som i hvarje minut kan gjuta 1000 hufvuden. Till gjutmassa användes en blandning af omkring 4 delar bly och 1 del antimon.

I sednare tider har slutligen ett

helt annat förfaraude kommit i bruk. År 1824 uppfann Amerikanaren Wright en maschin, som fullkomligt automatiskt och utan något handarbete förvandlar all till densamma hörande tråd till knappnålar.

På denna högst kombinerade maschin formeras nålarna genom fem successiva operationer, så att egentligen fem maskiner samtidigt äro i gång. Den första operationen består deruti att en tång drager till sig och sönderklipper den emottagna tråden i behöriga längder. Genom en andra och tredje tång tillspetsas ena ändan af dessa stycken på tvenne stålskifvor. Genom de båda sista operationerna formeras den andra trubbiga ändan af skaftet till hufvud. På $\frac{1}{8}$ dels minut är en nål färdig, så att på en minut de fem maskinerna lemna 40 nålar eller per timma ett antal af 2400.

För det närvarande begagnas sådana maskiner i flera engelska fabriker, bland hvilka en i Lightpool vid Both är af en sådan utsträckning att den dagligen producerar 2—3 millioner nålar. Denna fabrik är ett hundra fot lång, fem våningar hög och sättes i gång af vattenhjul af 40 hästars kraft. Hufvudena på dessa nålar sitta bättre fast, men äro skifformiga, hvarjemte sjelfva nålarna äro mera elastiska.

Att rena saker af Silfver.

Om skedar eller gafflar af silfver genom begagnandet fått ett brunaktigt rost, som fallet är t. ex. då kokta ägg eller lutfisk med dem ätits, så kan man säkrast och lättast rena dem med sot.

Jagt-Scener.

N:o 3.

En lyckträff.

N:o 4.

Ett missöde.